

Hyvät juhlavieraat

Karjalainen kulttuuri koetaan tänä päivänä yleisesti positiivisena ja vetovoimaisena. Sakari Topeliusta lainaten: ”karjalainen on ikään kuin Suomen kansan päivänpuoli: avomielinen, luokseen laskeva, vilkas ja kevytmielinen, helposti ohjattava ja helposti eksytetty, herkkäuskoinen kuin lapsi, ei kuitenkaan suomalaista itsepintaisuutta vailla; hyväoppinen ja varustettu luonnonlahjoilla, jotka vain tarvitsevat hyvää kasvatusta, asettaakseen hänet kansansa etevinten joukkoon”.

Hyvät kuulijat olen toisen polven karjalainen, syntynyt Satakunnassa Raumalla, jonne Terijoella syntynyt äitini opiskelun ja avioliiton myötä jo 1960-luvulla asettui. Karjalaisuuden Raumalle varsinaisesti kuitenkin toivat räisäläläiset, jotka sotien jälkeen asutettiin Rauman seudulle.

1980-luvulla julkaistussa kirjassa Karjalaisuus Raumalla viitataan tutkimukseen, jossa karjalaiset ja raumalaiset luettelivat karjaisten hyviä ominaisuuksia täsmälleen samassa yleisyysjärjestyksessä: iloisuus, vilkkaus, puheliaisuus, sopeutuvaisuus, joustavuus, seurallisuus, vieraanvaraisuus, ystävällisyys, avuliaisuus, ahkeruus ja yritteliäisyys. Karjalaisten huonoista ominaisuuksistakin oltiin täysin samaa mieltä ja suurimman huomion niistä sai osakseen karjalaisten liioittelu. Kukapa meistä ei olisi kyllästymiseen asti kuullut kuinka kesät olivat Karjalassa aina lämpimiä ja mustikat isoja.

Hyvät heimosisaret ja veljet - Menneisyys muovaa ihmistä.

Historian valossa katsottuna karjalaisten elämä idän ja lännen välissä on harvemmin ollut helppoa. Alueella on sodittu idän ja lännen uskonnollisten ja taloudellisten eturistiriitojen törmätessä toisiinsa. Kustaan Vaasan valtaannousun ja Suomen itsenäistymisen väliin mahtuu 395 vuotta, joista sotavuotia oli 109. Näistä sodista 72 kosketti tavalla tai toisella Karjalan kyliä ja niiden asukkaita.

Laatokan Karjalasta Hiitolasta lähtöisin oleva kirjailija Eeva Kilpi esittää Elämän evakkona kirjassaan mielenkiintoisen ajatuksen karjalaisen mielenlaadun ja historian välisestä yhteydestä. Eeva Kilpi kirjoittaa näin - Karjalaiset ovat antautumattomia. Päinvastoin kuin luullaan, karjalaiset eivät koskaan paljasta sisintään. Heidän iloisuutensa ja niin sanottu vilkkautensa on suojaverho, jonka taakse he vetäytyvät. He ovat kasvaneet sellaisiksi historiansa aikana. Selviytyäkseen heillä on

pitänyt olla kaksi julkisivua toinen itää ja toinen läntä varten. Karjalaiset ovat joutuneet miellyttämään, koska se on ollut heille keino joka on taannut heille olemassaolon toisten jaloissa, toisten ryöstäminä, hyväksikäyttämänä ja vähättelemänä. Kaiken kukkuraksi heiltä on vaadittu vaikenemista ja he ovat vaienneet vitsejä kertoen, tanhuja tanssien, koska se on ollut sallittua.

Viipurissa syntynyt presidentti Martti Ahtisaari viittaa Nobel-rauhanpalkinto puheessaan omaan evakkotaustaansa, joka opetti hänelle kuuntelemisen jalon taidon. Vieraaseen ympäristöön sopeutumista helpotti kantaväestön tarkkailu ja kuuleminen.

Hyvät kuulijat

Historia on siis muokannut karjalaisista selviytyjiä.

Tänä päivänä omien juurien tuntemisen merkitys on tunnustettu. Ihminen, joka ei tunne juuriaan, on kuin mies, joka kantaa reppua, jonka sisältöä ei tunne. Jokainen meistä kantaa joka tietämättään tai tiedostaen mukanaan sukunsa taakkaa. Isovanhempien ja vanhempien asenteet ja tunnekokemukset siirretään helposti jälkeläisiin. Asian tiedostaminen lisää ymmärrystä vanhempiamme ja isovanhempiamme ja sitä kautta omaa itseämme kohtaan.

Tietoisuus omasta karjalaisuudesta elää edelleen vahvana suomalaisissa. Omalla työpaikallani puolet henkilöstä tiedostaa karjalaiset sukujuurensa. Toisen siirtolaispolven on kuitenkin hankittava karjalainen identiteetti tiedostetusti. Tähän prosessiin kuuluu tutustuminen esivanhempien entiseen kotiseutuun - sen elämään ja historiaan - pitäjä- ja muiden kotiseutukirjojen teko, suvun juurien selvittely ja perinteen tallennus. Entisyys pyritään saamaan kulttuuriomaisuudeksi tiedon ja taiteen keinoin. Karjalaiset pitäjäseurat tällä saralla tekevät arvokasta työtä, mistä haluan lämpimästi kiittää Terijoki-seuraa ja säätiötä.

Oman karjalaisen identiteettiin muodostumisen on eniten vaikuttanut Uudenkirkon Inossa syntynyt isoäitini Katriina (Kaisa) Hlntzell os. Ressi, jonka juuret ovat syvällä Karjalan maaperässä. Hänen esi-isänsä olivat kalastajia ja asuttivat Uudenkirkon rantakyliä Inoa ja Himottulaa aina 1500-luvulta lähtien. Tätä pidemmälle eivät kirjalliset lähteet ulotu. Vuonna 1905 syntynyt isoäitini tai mummoni joksi me häntä kutsuimme, oli 10-lapsisen perheen 6. lapsi. Koulua hän sai käydä vain kiertokoulun verran, mutta elämäkoulua sitäkin enemmän. Työ tekijäänsä opettaa oli mummon

lempilause. Mummoni oli ahkera ja taitava. Hänen käsissään vanha vaate sai uuden ilmeen. Häneltä olen perinyt käsillä tekemisen taidon.

Isoäiti opasti meitä lapsia sananlaskuilla. "Pyykipesuss ja taikin ateos tulloot käetki puhtaaks tuumas entinen tyttö", "Vie mennessäs, tuo tullessas". Ensin mainittua sanontaa mummo käytti varoittavana esimerkkinä ymmärtämättömyydestä ja toista opettaessaan lapsia työntekoon. Joka kuoppaa kaivaa, se itse siihen lankeaa: oli sanonta, jota mummoni varsin usein käytti, kun lapset keskenään riitelivät.

Isovanhempani eivät tietoisesti karjalaista identiteettiä meihin lapsiin pyrkineet istuttamaan. Se muodostui pikemmin pala palata vuosien saatossa toisille paremmin toisille heikommin, mutta kaikkiin se tarttui. Isovanhempieni syvä rakkaus Karjalaan ja Terijokeen välittyi puheissa ja tarinoissa. Unohtumattomia ovat mummolassa vietetyt perhejuhlat, jossa oli läsnä koko suku. Karjalaiset kun pitävät pikkuserkkuja melko läheisinä sukulaisina kantaväestöstä poiketen.

Sukurakkaus ja yhteisöllisyys näyttelevät merkittävää osaa karjalaisuudessa. Yhteisöllisyyden kaipuu tarjoaa myös hyvän maaperän karjalaisten pitäjäseurojen toiminnalle. Uskon, että juurien lisäksi ihmiset etsivät yhteisöllisyyden tunnetta rajan takaiseen karjalaan tehtäviltä kesämatkoilta ja näiltä pitäjäjuhlilta. Tässä yhteydessä haluankin lämpimästi kiittää kaikkia niitä ihmisiä, joiden kanssa olen saanut Terijoen Käkösenpään teitä ja kujasia kulkea. Osa heistä on jo siirtynyt tästä ajasta ikuisuuteen, mutta yhteiset retket elävät vahvoina muistoissani.

Terijoella eläneet isovanhemmat opettivat esimerkillään meille lapsille myös suvaitsevaisuutta. Terijoki oli ennen sotia kansainvälinen paikka, jossa harjoitettiin eri uskontoja ja puhuttiin useita kieliä. Isovanhempani osasivat luontevasti toimia eri kulttuuritaustasta tulleiden ihmisten kanssa. Isänpuoleisessa suvussani venäläisyys on vahvasti esillä. Sukuun naitu venäläinen anoppi nautti terijokelaisten isovanhempien varauksetonta arvostusta ja kunnioitusta. Sota ei vaikuttanut henkilöiden välisiin asenteisiin ja ihmissuhteisiin.

Hyvät kuulijat

Kun yli 10 prosenttia maan väestöstä joutui viime sotien seurauksen jättämään kotinsa ja kotiseutunsa, muodostui vaikeasti ratkaistava ongelma. Mutta Suomi selvisi siirtokarjalaisten sijoittamisesta - suomalaiseseen yhteiskuntaan sen tasaveroisina jäseninä - nopeasti ja hyvin, jopa erinomaisesti. Vuoteen 1952 tultaessa oli siirtoväen sijoitusongelma jo pois päiväjärjestyksestä. Tätä samaa päättäväisyyttä ja yhteisymmärrystä asioiden hoidossa toivoisin tänäkin päivänä löytyvän, kun Suomi kampailee ylivelkaantumisen ja kansainvälisen kilpailukyvyn heikkenemisen kanssa.

Järvenpäästä tuli terijokelaisten pääasiallinen sijoituskunta. Omien isovanhempien ja äitini evakkopolku kulki Mikkelin Vuolingon kautta Tuusulaan ja sieltä lopulta Järvenpään asemakylään. Järvenpäässä asuttiin Tervanokassa ja Tuusulassa mm. Sireeninhuvilassa ja Paloheimojen huvilassa Svinhufvudin naapurissa. Yksi talvi asuttiin Halosenniemessä Pekka Halosen taiteilijakodin alakerrassa. Vastaanotto oli kaikissa paikoissa vähintäänkin hyvää. Isoisäni ei ollut rakennusmiehiä ja Teriojalta sotakorvauksena saatu tontti vaihdettiin Järvenpään Louttissa sijainneeseen taloon, joka oli siirretty Terijoelta Järvenpäähän vuosisadan vaihteessa. Minulla oli siten onni saada viettää lapsuuden ikimuistoiset kesät Terijoelta tuodussa huvilassa.

Odotti minua toinenkin onni Järvenpäässä. Tosin antoi odottaa itseään pitkään. Aviomieheni on nimittäin väestörekisteritietojen mukaan järvenpääläinen, vaikkei koskaan ole Järvenpäässä varsinaisesti asunutkaan. Edesmennyt appiukkoni ja äitini kävivät 1940-luvulla Harjulan koulua ja tunsivat toisensa niin kuin lapset nyt toisensa tunteva.

Maailma on pieni ja tulevaisuus korkeimman kädessä. Puheen päätän sukulaismieheni Aamulehden entisen toimittajan Matti Pitkon sanoihin. Maata ei voi lopulta kukaan omistaa. Terijoen ranta on nyt venäläisten kotipiha ja ehkä jonain päivänä heidän jälkeläisensä matkustavat linjurilla katsomaan, missä heidän vanhempansa ovat asuneet.

74. Terijoki-juhla, Järvenpäässä 8.9.2013,
Nina Sevón-Vilkman